

Toetsen van leerlingen met (ver) bovengemiddelde vaardigheid

Leerlingen die (ver) boven het gemiddelde scoren hebben dikwijls (bijna) alle vragen uit een toets goed. Het resultaat geeft u dus geen inzicht in wat deze leerlingen *niet* kunnen. Hoe kunt u deze leerlingen toch op zinvolle wijze toetsen?

Opzet van de toetsen

Elke LVS-toets uit het Cito Volgsysteem primair en speciaal onderwijs richt zich op een brede groep leerlingen. De toetsen zijn niet alleen geschikt voor gemiddelde leerlingen, maar ook voor zwakkere en sterkere leerlingen. Zo bevat een M6-toets ook opgaven op het niveau van E5 en opgaven op het niveau van E6. Wanneer het niveau van een leerling echter fors hoger is, kan zijn vaardigheid niet meer met de toets in beeld worden gebracht.

Keuze van een passende toets

Als u wilt meten welke resultaten uw leerlingen met een (ver) bovengemiddelde score bereiken, moet u onderscheid maken tussen de leerlingen die nog niet alle lesstof tot en met groep 8 hebben gehad, en leerlingen die dat wel hebben gehad.

Toetsen van sterke leerlingen die nog niet alle lesstof t/m groep 8 hebben gehad/beheersen

Wanneer een leerling een vaardigheidsscore behaalt waarbij het functioneringsniveau meer dan een jaar hoger is dan het niveau van de toets, dan was deze toets voor deze leerling veel te gemakkelijk en is de meting minder nauwkeurig. Daarom is het aan te raden om sterke leerlingen die veel verder zijn in de lesstof een toets van een hoger niveau aan te bieden. Een voorbeeld: Een leerling die in groep 5 zit en lesstof krijgt aangeboden uit groep 6, kunt u het beste de toets van groep 6 voorleggen. Ook in zo'n geval kan het voorkomen dat de leerling vrijwel alles goed heeft en zijn vaardigheid naar een hoger functioneringsniveau wijst, bijvoorbeeld eind groep 7. Dit betekent echter niet automatisch dat de leerling alle lesstof van groep 7 beheerst. Wanneer bijvoorbeeld bepaalde spellingcategorieën nog niet zijn geoefend, hoeft de leerling deze nog niet allemaal te beheersen. U kunt er dan wel voor kiezen om die stof versneld aan te bieden.

Toetsen van sterke leerlingen die werken op een niveau hoger dan groep 8

De LVS-toetsen richten zich op de kerndoelen voor het primair onderwijs, oftewel op de lesstof tot en met het niveau van groep 8. Leerlingen met een voorsprong kunnen wat extra's aan. Bij deze verbreding of verrijking biedt u hun extra leerstof aan, bovenop de reguliere leerlijn. Het gaat daarbij vaak om vaardigheden die weliswaar samenhangen met de vaardigheden die de LVS-toetsen meten, maar die buiten de standaard vaardigheidsschaal van de toetsen vallen. De LVS-toetsen meten deze vaardigheden niet, waardoor deze niet altijd tot uiting komen in de vaardigheidsscore van een leerling.

Wanneer een leerling de lesstof voor groep 8 (ruim) beheerst, zijn er geen LVS-toetsen meer die aansluiten bij het niveau van de leerling. Het is raadzaam om, bijvoorbeeld één keer per jaar, een toets af te nemen om vast te stellen of de lesstof bij de leerling beklijft en er geen terugval plaatsvindt. Het is echter niet of nauwelijks meer mogelijk om met de LVS-toetsen de groei van

deze leerlingen in beeld te brengen. Wel kunt u aan de hand van eigen observaties en vragen die passen bij het onderwijsaanbod (van de lesmethode of zelfgemaakte vragen) de vorderingen van de leerlingen volgen.

Doortoetsen?

Doortoetsen is lang niet in alle gevallen nodig. Het is afhankelijk van de informatie die u uit de toets wilt halen. Wanneer bijvoorbeeld uit de toetsuitslag eind groep 4 blijkt dat het functioneringsniveau van de leerling E5 is, dan weet u dat u de komende periode de lesstof tot en met groep 5 eventueel versneld kunt aanbieden en u hoeft dus niet door te toetsen. Bij het volgende toetsmoment neemt u een toets af die beter past bij het niveau van de leerling én die aansluit bij het onderwijsaanbod. U kunt dan bijvoorbeeld midden groep 5 de toets E5 of M6 afnemen.

Hebt u een nauwkeurige vaardigheidsscore nodig, bijvoorbeeld om de groei zorgvuldig in beeld te brengen, dan kan doortoetsen nodig zijn. Een toets meet het meest nauwkeurig wanneer de leerling zowel kan laten zien wat hij kan als wat hij niet kan. Dit kan alleen in kaart gebracht worden door de 'grenzen' van de leerling op te zoeken, dus door ook te kijken naar welke opgaven hij (net) niet meer kan maken.

Betekenis van scores

Bij het interpreteren van scores maakt u bij leerlingen die (ver) bovengemiddeld scoren net als bij andere leerlingen gebruik van vaardigheidsscores, vaardigheidsniveaus en functioneringsniveaus. Hierbij gelden een paar extra aandachtspunten.

- **Vaardigheidsscore:** Wanneer een leerling (bijna) alle opgaven uit de toets goed heeft beantwoord, is de vaardigheidsscore minder nauwkeurig. U weet immers niet of de leerling ook nog moeilijkere vragen goed zou kunnen maken. De vaardigheidsscore zou dus hoger, maar ook lager kunnen zijn dan de toets kan meten.
- **Vaardigheidsniveau:** Leerlingen met een extreem hoge vaardigheidsscore behalen dikwijls een vaardigheidsniveau I of A. Om onderscheid te maken tussen sterke leerlingen en extra sterke leerlingen, zijn de niveaus I+ en A+ geïntroduceerd. De + geeft aan dat de leerling in vergelijking tot de landelijke normgroep tot de 10% leerlingen met de hoogste vaardigheid behoort.
- **Functioneringsniveau:** U kunt het functioneringsniveau gebruiken om een indicatie te krijgen van hoe groot de voorsprong van een leerling ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten is. Dit is mogelijk tot en met functioneringsniveau M8. De meeste toetsen van Cito zijn genormeerd tot en met medio groep 8. Omdat de toetsen niet op een later moment (bijvoorbeeld in de brugklas) zijn genormeerd, is het niet mogelijk om een hoger functioneringsniveau te rapporteren. We weten immers niet wat de gemiddelde vaardigheidsscore van een leerling in de brugklas zal zijn. Wanneer een leerling in groep 6 een functioneringsniveau M8 heeft, betekent dit niet automatisch dat hij alle lesstof tot en met groep 8 beheerst. Het functioneringsniveau is een indicatie van het denkniveau van de leerling; welke specifieke vaardigheden een leerling beheerst is afhankelijk van de instructie en oefeningen die een leerling heeft gehad.